

Ana Pavlič, Gimnazija Bežigrad

Veronika Vizjak, Gimnazija Jožeta Plečnika Ljubljana

OCENJEVANJE NA DALJAVO PRI POUKU ŠPANŠČINE V SLOVENSKIH SREDNJIH ŠOLAH

Distance Assessment of Spanish in Slovenian Secondary Schools

IZVLEČEK

Prispevek predstavi izsledke in zaključke raziskave, ki je preučila ocenjevanje na daljavo v slovenskih srednjih šolah pri španščini v času epidemije covid-19, ko je pouk potekal na daljavo. V teoretičnem uvodu orišemo elemente ocenjevanja, ki morajo biti prisotni tako pri izvajanju pouka v živo kot pri ocenjevanju na daljavo; sledijo rezultati raziskave o količini ocenjevanj ter najpogosteje uporabljenih in najučinkovitejših oblikah ocenjevanja. Predstavimo tudi težave, s katerimi so se srečevali učitelji (in dijaki) pri izvajanju ocenjevanja na daljavo, in prispevek sklenemo s priporočili za nadaljnje raziskovanje tega področja.

Ključne besede: ocenjevanje na daljavo, oblike ocenjevanja, španščina, srednja šola, covid-19

ABSTRACT

This paper presents the findings and conclusions of research on distance assessment of Spanish in Slovenian upper-secondary schools during the Covid epidemic, which led to distance education. The theoretical introduction outlines the elements of assessment that need to be present in both face-to-face and distance assessment. Following are the survey results on the amount of assessment and its most commonly used and effective forms. We also present the difficulties teachers (and students) encountered in implementing distance assessment. The paper concludes with recommendations for further research in this area.

Keywords: distance assessment, forms of assessment, Spanish, secondary school, Covid-19

UVOD

Ne glede na okolje, v katerem poteka učenje, je za uspešen učni proces potrebna povezanost med poučevanjem, učenjem in vrednotenjem. Tudi pouk in učenje, ki sta potekala v času epidemije covid-19 pretežno na daljavo, pri tem nista bili izjemi. Med marcem 2020 in junijem 2021 se je pouk v slovenskih šolah izvajal na daljavo bodisi v celoti bodisi kombinirano po modelu C, ki je predvideval obiskovanje pouka izmenično – en teden v šoli in en teden na daljavo (Kustec idr., 2020).

Zaradi specifik izvajanja ocenjevanja znanja na daljavo, ki je bilo tako za učitelje kot učence novo, nas je zanimalo, kako je ocenjevanje znanja (v nadaljevanju ocenjevanja) v času šolanja na daljavo potekalo pri pouku španščine v srednjih šolah. Zanimalo nas je, kako so učitelji pristopili k ocenjevanju, kakšne so bile oblike ocenjevanja, koliko ocenjevanj je bilo, na kakšne težave so naleteli in predvsem, ali so ocenjevanje na daljavo, kot so ga izvajali, ocenili kot ustrezno.

TEORETIČNI OKVIR

Avtorji, na katere se opira naša raziskava,¹ so procese poučevanja, učenja in vrednotenja na daljavo opisali in razložili na način, ki je podoben tudi našemu, slovenskemu kontekstu.

Ryan, Scout, Freeman in Patel (2000) ter Morgan in O'Reilly (2002) vrednotenje razlagajo kot proces, ki učence vodi do razumevanja svojih zmožnosti in napredka, hkrati pa so v tem procesu tudi ocenjeni. Rodríguez Conde (2005) označuje ocenjevanje kot skupek sistematičnih procesov, ki zbirajo, analizirajo in interpretirajo dosežke v luči določenih kriterijev.

Vrednotenje na način, kot ga omenjajo avtorji, omogoča predvsem izboljšanje in napredek učenca v znanju. Temeljilo naj bi na formativnem spremljanju, pri katerem je poudarek na dajanju povratne informacije, in kasnejšem ocenjevanju. Ti elementi morajo biti prisotni tudi pri izvajanju učnega procesa v virtualnem okolju. Pri formativnem

¹ Raziskava je bila izvedena za potrebe študijske skupine za španščino v okviru ZRSŠ avgusta 2021.

spremljanju² gre za sprotno spremljanje učenčevega dela in napredka, s katerim se seznanjata učenec in učitelj. Seznanitev z napredkom se navezuje na dajanje kakovostne povratne informacije, ki naj bi bila takšna, da učenca spodbuja in usmerja, kako naj svoje delo še izboljša, katere strategije naj še razvija in katere vsebine oz. cilje naj še usvoji. Hkrati pa je povratna informacija pomembna tudi za učitelja, saj tako spozna učenčev učni stil, njegove zmožnosti, možnosti nadaljnega razvoja in usvajanja znanja (Formativno spremljanje v podporo učenju, 2016). Pri ocenjevanju pa gre za končno presojanje doseganja ciljev (v skladu z merili ocenjevanja), pri čemer se učenčevi dosežki ocenjujejo (Dorrego, 2016). Ocenjevanja se ne izvaja, ko še poteka učenje oz. osvajanje ciljev, ampak po zaključku le-tega.

Predhodno omenjeni avtorji (Morgan, O'Reilly, Rodríguez Conde, Dorrego) pravijo, da gre pri formativnem spremljanju za razvijanje aktivnosti, ki naj učence motivirajo, povečajo razumljivost snovi in dajo učencem občutek napredka v znanju. S tega vidika naj bi formativno spremljanje prispevalo k temu, da učenci bolje pripravljeni pristopijo k ocenjevanju. Zato dodajajo, da je najverjetneje najbolj učinkovita kombinacija obojega, torej ocenjevanja in formativnega spremljanja, saj naj bi prav ta kombinacija strukturirala učni proces, razdelila proces na manjše in bolj obvladljive enote, bila bolj motivacijska in pri učencih zbudila zaupanje, razvijala in vzpostavljala dialog in odnos med učencem in učiteljem ter učencem omogočala spremljanje napredka pred končnim aktom ocenjevanja.

Pouk na daljavo praviloma poteka na način, da je učitelj prostorsko ločen od učenca. Sam pouk³ je sicer opredeljen kot namerna, načrtna in sistematična dejavnost, ki poteka v urejenem učnem okolju in jo vodijo za to usposobljene osebe – učitelji – v skladu z veljavnim učnim načrtom oz. katalogom znanja (Zupanc Grom, Slivar, Holcar Brunauer, Rojc, 2022: 4). Urejeno učno okolje je (do nastopa pandemije covid-19) v šolski praksi največkrat pomenilo fizični prostor, torej učilnico. V času šolanja na daljavo pa je učno okolje predstavljalo predvsem virtualni prostor, torej spletne učilnice, videokonference idr. Pouk na daljavo, v nekaterih elementih še v večji meri kot pouk v živo, zaznamuje:

- **tesno sodelovanje** (med vodstvom šole, učitelji, učenci in starši),
- **povezanost med učitelji in učenci** (v tehnološkem in psihološkem smislu),
- **osredinjenost učnega procesa na učenca,**
- **delo in dosegljivost učiteljev zunaj njihovega delovnega časa,**
- **dodatna obremenitev učencev in staršev v primeru slab(š)e organizacije izvajanja pouka na daljavo,**
- **raziskovanje novih okolij in orodij.**

Pouk na daljavo naj bi temeljil predvsem na formativnem spremljanju in kakovostni povratni informaciji, manj na samem ocenjevanju. Usmeritve, ki smo jih učitelji slovenskih

šol prejeli s strani Zavoda Republike Slovenije za šolstvo (v nadaljevanju: ZRSŠ) in Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport (v nadaljevanju: MIZŠ) v času šolanja na daljavo, so predvidevale, da strokovni aktivni oz. učitelji prilagodijo načrte ocenjevanja znanja, načine in oblike preverjanja in ocenjevanja znanja na daljavo (pri čemer naj izberejo ustrezno učno okolje, v katerem naj ocenjevanje poteka) ter po potrebi zmanjšajo število ocen. ZRSŠ je tako v *Navodilih za preverjanje in ocenjevanje znanja v programih gimnazij, srednjega strokovnega, srednjega poklicnega in nižjega poklicnega izobraževanja (2020)* kot v *Priporočilih za preverjanje in ocenjevanje znanja v srednji šoli v času izvajanja pouka na daljavo (2020)* učitelje opozarjal na možne načine preverjanja in ocenjevanja znanja na daljavo ter na merila ocenjevanja, s katerimi naj bodo učenci pravočasno seznanjeni. ZRSŠ je v svojih dopisih veliko pozornosti namenil tudi zagotavljanju ustreznih pogojev za učinkovito preverjanje in ocenjevanje znanja, pri čemer je učitelje spodbujal, naj vzpostavijo stik z vsemi učenci, upoštevajo njihove digitalne kompetence ter tehnične možnosti, jih usmerjajo pri iskanju najbolj ustreznih načinov učenja, spremljajo napredek vsakega učenca, nudijo dodatno pomoč učencem z učnimi težavami, posebnimi potrebami ipd. ter poskrbijo za ustrezno količino nalog in izdelkov, ki naj jih učenci opravijo sami v ustreznem časovnem okviru. Učitelji naj s pomočjo nalog in izdelkov, ki jih učenci izdelajo, pridobijo kakovostno informacijo o znanju posameznega učenca ter poskrbijo za kakovostno povratno informacijo, ki naj učencu pomaga, da napreduje v znanju. Naloge naj bodo zasnovane tako, da »spodbujajo učenje z razumevanjem in razmišljanjem na višjih taksonomskih ravneh« (*Priporočila za preverjanje in ocenjevanje znanja v srednji šoli v času izvajanja pouka na daljavo, 2020: 3*). ZRSŠ je v letošnjem letu izdal tudi *Smernice za izvajanje izobraževanja na daljavo za vzgojno-izobraževalne zavode na področju osnovnega in srednjega šolstva (2022)*, katerih namen je usmerjanje vzgojno-izobraževalnih zavodov pri vzpostavljanju sistema izobraževanja na daljavo ter pomoč pri njegovem izvajanju. Dokument vključuje tudi navodila za preverjanje in ocenjevanje znanja na daljavo (*Smernice za izvajanje izobraževanja na daljavo za vzgojno-izobraževalne zavode na področju osnovnega in srednjega šolstva, 2022: 8–9*).

Priporočila in navodila, ki smo jih bili deležni s strani državnih institucij, so učitelje spodbujala, da »tradicionalne« načine ocenjevanja (pisna ocenjevanja znanja v obliki testov in ustno spraševanje) ustrezno prilagajajo novemu učnemu okolju ter uporabljajo tudi druge oblike ocenjevanja znanja (*Priporočila za preverjanje in ocenjevanje znanja v srednji šoli v času izvajanja pouka na daljavo, 2020: 4*). Zaradi lažjega izvajanja ocenjevanja znanja na daljavo so šole razvile različne protokole,⁴ da bi v kar največji meri zagotovile objektivnost ter pripravile učence na samo izvedbo ocenjevanja. Vprašanja, ki se nam na tem mestu zdijo ključna in na katera bi veljalo poiskati odgovore, so:

- Katere so nove oblike ocenjevanja na daljavo?
- Katerim pedagoškim smernicam mora ocenjevanje na daljavo ostati zvesto?

2 Koncept formativnega spremljanja je močno prisoten in vpet v slovenski šolski prostor. Potekajo oz. so potekali številni projekti, v katere smo (bili) učitelji vključeni in ki so načela in korake formativnega spremljanja vpeljali in razvijali (ATS 2020, Razvojna naloga formativno spremljanje/preverjanje, Uvajanje formativnega spremljanja in inkluzivne paradigme, Razvojna naloga Ustvarjanje učnih okolij za 21. stoletje idr.).

3 Pouk praviloma poteka v živo, v neposrednem stiku učitelja in učencev, v določenih primerih pa tudi na daljavo ali celo kombinirano/hibridno – deloma v živo, deloma na daljavo (Zupanc Grom, Slivar, Holcar Brunauer in Rojc, 2022: 4).

4 Kot primer navajamo protokol Gimnazije Jožeta Plečnika Ljubljana, ki je dostopen na naslednji povezavi: <http://gjp.splet.arnes.si/files/2018/09/Protokol-ocenjevanja-GJP-.pdf>

- Kako nam (učiteljem in učencem) tehnologija pomaga pri drugačnih oblikah ocenjevanja? Česa tehnologija ne more nadomestiti?
- Ali se lahko tradicionalne oblike ocenjevanja znanja samo prenese v virtualno okolje ali so potrebne prilagoditve (in če, kakšne)?

Bolj kot ocenjevanje bi pri pouku na daljavo veljalo poudariti skupno oblikovanje ciljev (npr. z učenci se na začetku učne ure ali enote dogovorimo, katere cilje želimo doseči), kritično mišljenje (ali vsaj argumentirane razprave), prevzemanje odgovornosti za lastno učenje in napredek ter samovrednotenje. Tako bi nadzor (ter odgovornost) za učenje in znanje v večji meri preložili z učitelja na učenca.

Dorrego (2016) omenja različne načine, kako bi se omenjenemu prenosu nadzora in povečevanju odgovornosti učencev za svoje učenje lahko nekoliko približali znotraj uveljavljenega šolskega sistema, med drugim npr.:

- z vrednotenjem projektnega dela (problemsko zastavljena naloga, ki jo učenci raziščejo, analizirajo, rešijo in naredijo sintezo svojih zaključkov),
- z refleksijo o delu v obliki dijaških dnevnikov in kronik, v katerih bi učenci zapisali svoje razmisleke o učenju, pomembnosti posamezne teme, uporabnosti določenih tem, zapise o počutju med učnim procesom, refleksije in pričakovanja na začetku leta, refleksije in izpolnitve pričakovanj ob koncu leta, refleksije o vplivu pouka/predmeta na njihova življenja, ocene, kaj se jim je zdelo pozitivno ali slabo na koncu leta ali po posamezni enoti ali po predstavitvi, po skupinskem delu ipd.

Pri izboru načina ocenjevanja znanja na daljavo moramo biti pozorni na to, da izberemo ustrezno obliko glede na to, kaj želimo oceniti. V virtualnem okolju je ključno, da skušamo morebitne slabosti ocenjevanja na daljavo obrniti v prednosti (npr. sodelovanje med učenci naj preko kakovosti izdelka posredno prispeva k oceni). Dorrego (2016: 10) govori o naslednjih učinkovitih oblikah ocenjevanja pri pouku na daljavo: pisanje sestavkov, poročila, reportaže (lahko individualno ali v skupini, podprte z videom ali ne), dnevniški zapisi, reševanje zastavljenega problema ali analiza/interpretacija simulacije dogodka, uporaba teorije za interpretacijo dogodkov (možnost medpredmetnega povezovanja), portfolii, zbirniki, komentarji biografij, avtobiografij, igre vlog, debate. Ne glede na obliko, ki jo uporabimo, mora učitelj poskrbeti za njeno zadostno in pravočasno pojasnilo, dovolj vaje v vsem, kar je za učence novo ter za ustrezna merila ocenjevanja znanja. Z izbrano obliko (npr. debato) nas se učenec tako ne sreča prvič v situaciji, ko bo njegov prispevek ocenjen, ampak mora imeti že prej izkušnje z njo.

Pri pouku tujih jezikov na daljavo je smiselno povečati količino povratnih informacij učencem (sprotno preverjanje znanja pred izvajanjem samega ocenjevanja) in **zmanjšati količino ocenjevanj**, kar naj bi za učence predstavljalo motivacijo in hkrati povratno informacijo o njihovem (ne)delu, (ne)napredku. Morgan in O'Reilly (2002) predlagata, da to dosežemo s samovrednotenjem in vrednotenjem v parih ali skupinah, z dialogi in debatami, s simulacijami in igrami vlog, z vrednotenjem sodelovanja v klepetu v času pouka na daljavo, s kvizi.

Pri ocenjevanju znanja (ne glede na to, ali gre za ocenjevanje na daljavo ali ne) nas zavezuje objektivnost, zato uporabljamo natančno opredeljena merila ocenjevanja.

Pri ocenjevanju na daljavo je bolj kot to, da skušamo oceniti vse, glavno vodilo holistični pristop, se pravi celostno ocenjevanje, na podlagi formativnega spremljanja učenca (Morgan in O'Reilly, 2002).

REZULTATI RAZISKAVE O OCENJEVANJU NA DALJAVO V OBDOBJU ŠOLANJA NA DALJAVO V ŠOLSKEM LETU 2020/21

Opis vzorca

Od 48 učiteljic španščine v slovenskih srednjih šolah, ki jih je zajel naš spletni vprašalnik o ocenjevanju na daljavo v obdobju šolanja na daljavo v šolskem letu 2020/2021 (v nadaljevanju: vprašalnik), jih je vprašalnik izpolnilo 28 oz. 58,33 % vprašanih. 27 (96,43 %) anketirank poučuje v splošnem izobraževanju (na splošni, strokovni ali zasebni gimnaziji), 1 (3,57 %) poučuje tako na splošni gimnaziji kot na poklicni, srednji strokovni šoli oz. v poklicno-tehniškem izobraževanju. Sedemnajst (60,71 %) anketirank poučuje 15 ali več let, šest (21,43 %) jih poučuje od 10 do 15 let, tri (10,71 %) od 5 do 10 in dve (7,14 %) do 5 let.

Opis instrumenta

Za vprašalnik smo razvili svoj lastni instrument, ki je vseboval postavke o demografskih značilnostih respondentk (spol, program, v katerem poučujejo, leta poučevanja), postavke o izvajanju preverjanja in ocenjevanja znanja v času šolanja na daljavo, postavke, ki so preverjale količino izvedenih ocenjevanj na daljavo, postavke o načinih in oblikah ocenjevanja na daljavo ter uporabi spletnih orodij. Sklop postavk je bil namenjen zbiranju podatkov o zadostni podpori, ki so jo učitelji v času pouka na daljavo prejeli s strani šol. Sledile so postavke, namenjene oceni težav in verodostojnosti ocenjevanja na daljavo. Vprašalnik se je zaključil z odprtim vprašanjem glede učinkovitih načinov in oblik ocenjevanja znanja na daljavo. Zastavili smo osem vprašanj zaprtega tipa, pri čemer so imele respondentke v sedmih primerih možnost izbrati enega in v enem primeru več možnih odgovorov. Šest odprtih tipov vprašanj se je pojavilo le kot pojasnilo posameznih odgovorov (če so npr. izbrale možnost »da« pri vprašanju, ali so uporabile spletna orodja, je v nadaljevanju vprašalnik ponudil možnost, da so respondentke ta orodja naštele).

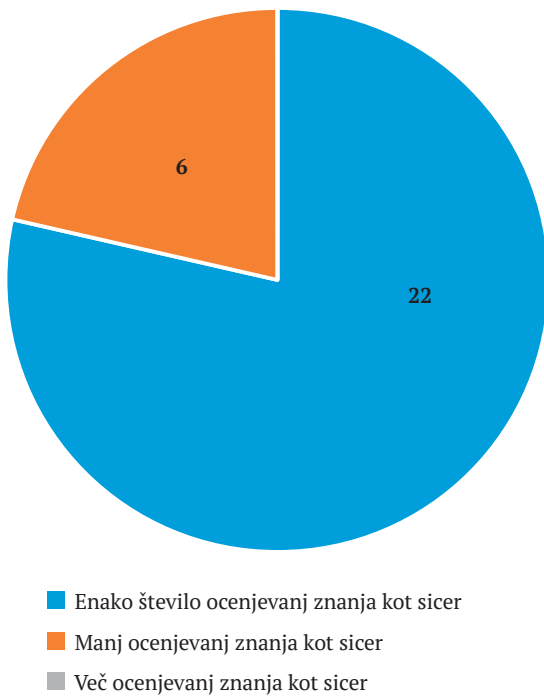
Raziskavo smo izvedli s pomočjo vprašalnika v aplikaciji Google Obrazci. Za oblikovanje lastnega instrumenta smo se odločili zaradi specifičnih potreb naše raziskave, ki preučuje ocenjevanje znanja na daljavo pri pouku španščine. Ker v dostopni literaturi v slovenskem in mednarodnem prostoru nismo zasledili primerne instrumenta, smo ga oblikovali sami.

Postopek zbiranja podatkov

Raziskava je potekala maja 2021. Povezavo na vprašalnik smo v elektronski obliki poslali 48 učiteljicam španščine v slovenskih srednjih šolah. Na vprašalnik so respondentke odgovarjale anonimno. Naredili smo osnovno obdelavo podatkov in deskriptivno (opisno) statistiko zbranih podatkov.

Predstavitev rezultatov

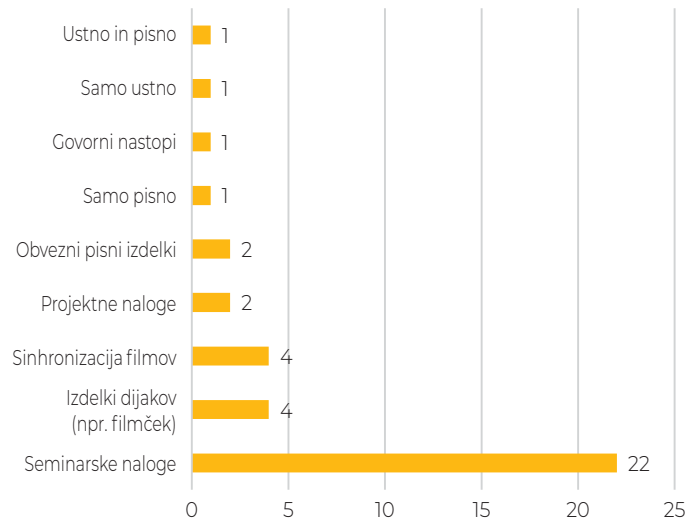
Rezultati raziskave so pokazali, da je 27 (96,43 %) anketirank v šolskem letu 2020/2021 preverjalo znanje dijakov na daljavo. Vse anketiranke (100 %) pa so ga tudi ocenjevale. Iz Grafikona 1 je razvidno, da je 22 (78,57 %) anketirank izvedlo manj ocenjevanj kot v preteklih letih, 6 (21,43 %) jih je izvedlo enako število kot običajno, nobena (0 %) anketiranka pa jih ni izvedla več.

► GRAFIKON 1: Število ocenjevanj znanja na daljavo v šolskem letu 2020/2021

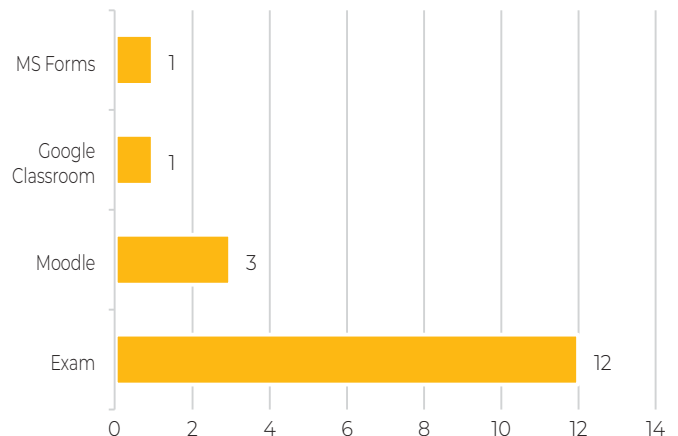
Do zmanjševanja števila ocenjevanj je na šolah prihajalo zaradi usklajevanja ocenjevanj z navodili ZRSŠ ter MIZŠ. Večina anketirank je med drugim navajala, da so ocenjevale manj, ker je bil tak splošni dogovor šole. Na šolah so se za ta ukrep odločili v večji meri zaradi različnega bivanjskega, ekonomskega in socialnega položaja dijakov. Ponekod so se za zmanjševanje števila ocenjevanj znanja dijakov dogovorili v okviru aktiva tujih jezikov. Med drugimi razlogi za zmanjševanje so navajale dejstvo, da je pouk potekal na daljavo, da je bilo s strani MIZŠ uvedeno le eno ocenjevalno obdobje, da so želele razbremeniti dijake (na račun zmanjševanja števila ustnih ocen). Nekatere so uvedle več alternativnih načinov pridobivanja ocen (ocene pisnih izdelkov, literarno (po)ustvarjanje). Na eni šoli so se v kolektivu sprva odločili, da sploh ne bodo ocenjevali na daljavo, v nadaljevanju šolskega leta pa so posledično morali zmanjšati število ocenjevanj. V enem primeru se je učiteljica sama odločila, da bo ocenjevala manj, saj je dijake ob vrnitvi v šolo po dolgotrajnem izvajanju pouka na daljavo čakalo veliko število ocenjevanj in jih ni želela dodatno obremenjevati.

Grafikon 2 prikazuje, katere oblike ocenjevanja na daljavo so anketiranke izvajale.

► GRAFIKON 2: Oblike ocenjevanja znanja na daljavo

Nadalje rezultati kažejo, da je 16 anketirank (57,14 %) uporabljalo različna spletna učna orodja pri pisnem ocenjevanju znanja. 12 (42,86 %) anketirank ni uporabljalo posebnih spletnih učnih orodij. Grafikon 3 prikazuje, katera spletna učna orodja so anketiranke uporabljale.

► GRAFIKON 3: Spletna učna orodja, uporabljena pri pisnem ocenjevanju znanja

Za izvedbo drugih (ne pisnih) oblik ocenjevanja znanja so anketiranke navajale naslednje:

- ustna ocenjevanja prek Zooma, MS Teamsa ali spletne učilnice (enako kot v šoli ali s pomočjo napisanih vprašanj za ustno ocenjevanje na PPT-predstavitvi),
- debata,
- govorni nastopi (na določene teme, prek videokonference ali vnaprej posnete, z uporabo Flipgrida, Prezi videa in Wordovega dokumenta ali PPT predstavitve),
- videoposnetki,
- sinhronizacija filmov v povezavi z zavodom VIZO, kjer je filmski pedagog pripravil vse potrebno za končni izdelek,
- recitacije pesmi,
- pesmi, ki so jih dijaki napisali ali poustvarili,

- prevodi,
- projektna naloga,
- orodja znotraj spletne učilnice (naloge, kvizi itd.),
- sodelovanje, opravljanje obveznosti in domačih nalog.

20 (71,43 %) anketirank je s strani šole prejela zadostno podporo (tako tehnično kot strokovno) za izvajanje ocenjevanja na daljavo. 8 (28,57 %) anketirank te podpore ni prejelo.

Rezultati raziskave so pokazali, da so se anketiranke pri ocenjevanju na daljavo soočale z različnimi težavami. Največja težava je bilo goljufanje dijakov in nezmožnost ukrepanja. Težilo jih je, da niso mogle dovolj učinkovito nadzorovati dijakov, pri čemer se jim je pogosto zastavilo vprašanje verodostojnosti zaradi možnosti uporabe nedovoljenih pripomočkov, pomoči tretjih oseb ipd. Druga pogosta težava je bila tehnične narave: od slabe internetne povezave, nedelujočega mikrofona in/ali kamere, težav pri pravočasni oddaji pisne naloge, nenadnega sesutja programa, neprimerne tehnične opreme dijakov do pomanjkljivega znanja informatike (npr. težave pri oddaji nalog v spletni učilnici). Tretja težava, ki so jo navajale, je bila velika izguba časa s pripravo pisnega ocenjevanja in popraviljanja za slab izkupiček (dijaki najdejo način za prepisovanje), saj gre pri ocenjevanju na daljavo za časovno zelo potraten način ocenjevanja (od priprave nalog, zahtevne tehnične priprave in izvedbe do popraviljanja). Med redkejšimi težavami so se pojavljale naslednje: kako ustrezno izbirati načine ocenjevanja znanja; Exam.net ne podpira naglasnih znamenj, zato so dijaki pisali brez njih; okolje, v katerem delajo dijaki, ni ustrezno zaradi hrupa (pogovor v družini, lajež itd.); neprisotnost dijakov na napovedanem ustnem ocenjevanju; ni osebnega stika, zato je komuniciranje na daljavo oteženo; pojavljanje nejasnosti, ki jih je bilo na daljavo težko rešiti; strah dijakov pred novim načinom ocenjevanja; prevelika subjektivnost (previsoke ocene); preveč dela za računalnikom (tako za učitelje kot dijake).

20 (71,43 %) anketirank meni, da ocene, pridobljene na daljavo, ne odražajo dejanskega znanja dijakov. Anketiranke so v utemeljitvi svojega odgovora zapisale, da je bilo pri nekaterih (slabših) dijakih očitno, da so imeli v okolici računalnika pripomočke, in da se je ob vrnitvi v šolo pri obravnavi iste snovi izkazalo, da je bilo znanje precej bolj pomanjkljivo, kot so kazale ocene. Pri dijakih, ki so samodisciplinirani in delajo sproti, razlik v znanju niso opazile. 8 (28,57 %) anketirank meni, da so ocene pridobljene na daljavo verodostojne.

26 (92,86 %) anketirank je opazalo umanjkanje znanja pri dijakih, ko je pouk ponovno potekal na običajen način v razredu. Določenih vsebin niso znali (kljub obravnavi na daljavo), se jih niso spomnili ali niso bile v zadostni meri utrjene. Le 2 (7,14 %) anketiranki tega nista zaznali.

Med najbolj učinkovitimi oblikami ocenjevanja znanja na daljavo so anketiranke izpostavile naslednje: kviz, kratek pisni izdelek, projektna/seminarska naloga, izdelava videoposnetka na določeno temo, ustne predstavitve, govorni nastopi v obliki filmčka, ustno ocenjevanje znanja na temelju slikovne ali besedilne iztočnice, debata za ustno ocenjevanje v višjih letnikih, program Exam.net za pisno ocenjevanje, drugačna pisna naloga za vsakega dijaka. Ena anketiranka je poudarila, da pri iskanju najbolj učinkovite

oblike ocenjevanja znanja na daljavo ne smemo pozabiti na izjemen pomen utrjevanja znanja, tudi na račun nepredelane učne snovi.

Glede na poudarke v teoriji in izsledke naše raziskave ugotavljamo, da »klasično, tradicionalno« ocenjevanje ni najboljši odgovor na nastalo situacijo šolanja na daljavo. Učitelji smo se oprli na razvijanje formativnega spremljanja in podajanja povratnih informacij, razvijali lastne pristope, oblike in načine izvajanja ocenjevanja ter iskali *ad hoc* rešitve, hkrati pa včasih pogrešali še bolj konkretna navodila glede oblik ocenjevanja za posamezna predmetna področja.

Izkazalo se je, da na kakovost ocenjevanja znanja na daljavo vplivajo zelo raznoliki dejavniki, od velikosti skupine, v kateri se izvaja ocenjevanje na daljavo (Center za podporo poučevanju UM, 2020), poznavanja informacijsko-komunikacijske tehnologije (v nadaljevanju: IKT), tako s strani učitelja kot učenca, do cele vrste psiholoških dejavnikov.

SKLEPI

Pričujoča raziskava je pokazala, da je vrednotenje znanja za učitelje zelo pomembno in je neločljivi del celotnega procesa poučevanja. Šole in učitelji so praviloma sledili navodilom MIZŠ in ZRSS, da zmanjšajo število ocenjevanj v šolskem letu 2020/2021. Izkazalo se je, da so anketiranke naše ustrezne oblike ocenjevanja znanja na daljavo (npr. govorni nastopi) in primerna orodja (Exam.net, Moodle ipd.), čeprav ZRSS v *Priporočilih za preverjanje in ocenjevanje znanja v srednji šoli v času izvajanja pouka na daljavo* (2020) ni priporočal posebnih tehnično razvitih aplikacij za pisno ocenjevanja znanja v tem obdobju.

Odgovori učiteljic so pokazali, da so uporabljale pester nabor (ne le pisnih) oblik ocenjevanja ter da so se tako skušale prilagoditi izzivom ocenjevanja znanja na daljavo. Uporabljale so tudi alternativne oblike ocenjevanja (npr. sinhronizacija filmov, ustvarjanje videoposnetkov). Veliko truda so posvetile neetičnemu ravnanju dijakov, saj so želele, da bi bile ocene, pridobljene na daljavo, čim bolj verodostojne in odraz njihovega znanja. Priznajo, da jih je najbolj motilo, da so dijaki goljufali, same pa tega niso mogle preprečiti. Prav tako so se zavedale, da vsi dijaki nimajo enakih pogojev za delo, računalniškega znanja, psihofizične kondicije, ki jo je zahteval pouk in s tem tudi ocenjevanje na daljavo.

Glede na rezultate raziskave ugotavljamo, da je iskanje učinkovitega načina ocenjevanja znanja na daljavo velik izziv, zato je bolj smiselno pri poučevanju na daljavo posvečati več pozornosti procesom učenja in utrjevanju snovi, pri ocenjevanju pa uporabi tistih alternativnih oblik, ki so se izkazale kot bolj uspešne. Učiteljice so se pogosto znašle v časovni stiski zaradi prilagajanja celotnega procesa poučevanja, ne le vrednotenja. Poleg tega so bile tudi same postavljene pred izzive, saj so morale sproti razvijati in preizkušati na novo pridobljene digitalne kompetence, da bi poučevanje in učenje potekala čim bolj nemoteno. Dejstvo je, da poučevanje na daljavo od učiteljev zahteva posebna znanja iz komunikacije, motivacije in IKT, od učečih pa dobro organizacijo, samoiniciativnost, samodisciplino ter tudi visoko stopnjo poznavanja IKT (Hrenko Podergajs in Ostrman Renault, 2010).

Tako učitelji kot dijaki smo bili v izvajanje pouka na daljavo potisnjeni tako rekoč čez noč. Za vse je bil to le izhod v sili. Pokazalo se je, da je za tako velike spremembe, ki zahtevajo drugačne pristope poučevanja in vrednotenja znanja, visoko stopnjo znanja uporabe IKT, prilagodljivosti ter pripravljenosti za samoreguliranje učenja, potrebno ustrezno izobraziti ter pripraviti tako učitelje kot dijake, saj ima proces poučevanja in vrednotenja znanja na daljavo specifične zakonitosti. Prenos poučevanja iz tradicionalne izvedbe v živo na izvedbo na daljavo prinaša spremembe v dojemanju socialne interakcije in spreminja komunikacijo (Center za podporo poučevanju UM, 2020).

Sprememba v načinu dojemanja pa odpira prostor konceptom, ki se pri tujejezikovnem pouku do sedaj niso znašli med redno uporabljenimi načini vrednotenja, kar potrju-

jejo tudi rezultati naše raziskave. **Za marsikaterega učitelja je bilo obdobje pouka in ocenjevanja na daljavo tudi priložnost za ponoven razmislek o oblikah ocenjevanja, ki jih v svoji praksi uporablja (bodisi na daljavo bodisi v živo), in priložnost, da svoje ocenjevanje obogati z novimi oblikami.**

V nadaljnjih raziskavah ocenjevanja na daljavo bi veljalo natančneje preučiti morebitno povezanost velikosti skupin učencev in smiselnih oblik ocenjevanja znanja. Nadalje se odpira vprašanje oblik ocenjevanja na daljavo pri posameznih predmetnih področjih ter potreba po nadaljnji obravnavi verodostojnosti in učinkovitosti ocenjevanja na daljavo, vključno s taksonomsko raznolikostjo in ustreznostjo tako pridobljenega znanja in veščin.

VIRI IN LITERATURA

Alternativne metode preverjanja in ocenjevanja znanja pri poučevanju na daljavo (2020). Center za podporo poučevanju UM, Oddelek za izobraževanje in študij. https://didakt.um.si/oprojektu/projektneaktivnosti/Documents/Strokovna%20podlaga%20Alternativne%20metode%20za%20preverjanje%20in%20ocenjevanje%20na%20daljavo_nelekt.pdf

Dorrego, E. (2016). Educación a distancia y evaluación del aprendizaje. V: *RED. Revista de educación a distancia*, 50(12). <https://www.um.es/ead/red/50/dorrego.pdf>

Holcar Brunauer, A. idr. (2016). *Formativno spremljanje v podporo učenju, priročnik za učitelje in strokovne delavce*. Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Hrenko Podergajs, K., Ostrman Renault, T. (2010). Izzivi študija na daljavo/e-študija pri poučevanju/učenju tujih jezikov na Visoki poslovni šoli Doba Maribor. V: *Inter Alia* 2, 121–128. http://www.sduitsj.edus.si/InterAlia/2011/HrenkoPodergajs_OstrmanRenault.pdf

Kustec, S., Logaj, V., Krek, V., Flogie, A., Truden Dobrin, P., Ivanuš Grmek, M. (2020). *Vzgoja in izobraževanje v Republiki Sloveniji v razmerah, povezanih s COVID-19: modeli in priporočila*. Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport ter Zavod Republike Slovenije za šolstvo. https://www.zrss.si/pdf/modeli_in_priporocila.pdf

Morgan, C., O'Reilly, M. (2002). *Assessing open and distance learners*. Kogan Page.

Navodila za preverjanje in ocenjevanje znanja v programih gimnazij, srednjega strokovnega, srednjega poklicnega in nižjega poklicnega izobraževanja (2020). Zavod Republike Slovenije za šolstvo. https://sio.si/wp-content/uploads/2020/04/Navodila_preverjanje-in-ocenjevanje_S%C5%A0.pdf

Priporočila za preverjanje in ocenjevanje znanja v srednji šoli v času izvajanja pouka na daljavo (2020). Zavod Republike Slovenije za šolstvo. https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Novice/Koronavirus-2020/Priporocila-Zavod-RS-za-solstvo_SS.pdf

Protokol ocenjevanja dela na daljavo (2020). Gimnazija Jožeta Plečnika Ljubljana. <http://gjp.splet.arnes.si/files/2018/09/Protokol-ocenjevanja-GJP-.pdf>

Rodríguez Conde, M. J. (2005). Aplicación de las TIC a la evaluación de alumnos universitarios. V: *Revista electrónica Teoría de la educación*, 6(2). https://campus.usal.es/~teoriaeducacion/rev_numero_06_2/h6_02_art_rodriguez_conde.htm

Ryan, S., Scout, B., Freeman, H., Patel, D. (2000). *The virtual university*. Kogan Page.

Zupanc Grom, R., Slivar, B., Holcar Brunauer, A., Rojc, J. (2022). *Smernice za izvajanje izobraževanja na daljavo za vzgajno-izobraževalne zavode na področju osnovnega in srednjega šolstva*. Zavod Republike Slovenije za šolstvo. Pridobljeno s https://www.zrss.si/pdf/smernice_izobrazevanje_na_daljavo.pdf